

LA EF EN LA REFORMA DE L'ENSENYAMENT MITJÀ

Rosa Ma Pérez Peidró, agregada d'EF de l'Institut d'Ensenyament Secundari Badalona-7 - Barcelona.

Jorge Núñez Aréstegui, agregat d'EF de l'Institut de Batxillerat Mercè Rodoreda de l'Hospitalet de Llobregat - Barcelona

Són membres del grup de treball d'EF per la programació de la reforma de l'ensenyament mitjà de la Generalitat de Catalunya.

El pla experimentador de reforma de l'ensenyament mitjà que s'està realitzant a l'actualitat a l'Estat espanyol s'estructura en dos cicles de dos anys. Es una proposta de continuïtat de l'ensenyament obligatori i de l'experimentació del cicle superior de l'EGB, però sense perdre el caràcter d'ensenyament secundari. A Catalunya es proposa un model i un currículum diferent per l'educació dels ciutadans de 14 a 16 anys, amb el mateix disseny curricular del cicle superior de l'EGB.

El model que s'experimenta des d'aquest curs a Catalunya vol, a més a més, retrobar l'autèntica funció de l'escola, renovar la del professor, i reconvertir l'alumne en el centre i en el protagonista de l'acció educativa, participi de l'elaboració de decisions respecte al seu currículum. Es tracta de definir el model educatiu que a Catalunya s'ha anomenat, *tronc comú*, entenent que no vol pas dir homogeneïtzació del currículum, sinó objectius comuns que abastin els ciutadans de 16 anys.

El primer Cicle d'Ensenyament Se-

cundari forma part d'un període educatiu més ampli, el començament del qual se situa en l'últim cicle d'EGB.

El primer cicle comprèn dos anys, entre els quals no existeix la repetició de curs. Aquest cicle aspira a tenir un caràcter terminal (això vol dir que té objectius per si mateix i no en funció d'estudis posteriors). Té també ambició orientadora, tant en l'àmbit professional, com en l'acadèmic.

Les matèries s'agrupen en tres tipus: a/ Matèries comunes obligatòries per a tots els alumnes durant el cicle (Ll. Catalana, Ll. Castellana, Idioma, Matemàtiques, Entorn Social, Entorn físic i Ètica-Religió). b/ Matèries obligatòries: -Les fan tots els alumnes mentre dura el cicle (*Educació física*, Tecnologia, Dibuix i Música). c/ Matèries variables.- Són triades pels alumnes, els components del mateix grup classe no han pas de fer les mateixes matèries variables.

L'estructura flexible, que es pretén per aquest denominat tronc comú, es pretén assegurar per mitjà d'una unitat bàsica estructural: el *crèdit*. Aquest té la finalitat d'oferir una àmplia dimensió cultural per mitjà de la varietat d'opcions i de la interdisciplinarietat.

El crèdit és una unitat didàctica d'una matèria considerada independentment o com a segment d'una línia de coneixement o com a una unitat didàctica interdisciplinària, que s'imparteix en un període de temps determinat (24-36 hores).

D'aquesta manera totes les matèries s'estructuren en crèdits, que comprenen un trimestre. Hi ha crèdits de dues hores la setmana, i crèdits de tres hores la setmana.

Les matèries comunes i les obligatòries imparteixen tres crèdits a l'any (un cada trimestre), els crèdits variables poden ser d'un, de dos o de tres trimestres.

Hi ha la possibilitat de programar crèdits de reforçament, quan es detecten deficiències en la formació

d'algun alumne. S'estructuren com els crèdits variables.

L'educació física en el disseny curricular

En aquesta proposta l'educació física és obligatòria per a tots els alumnes com a mínim dues hores la setmana. Es converteix per tant en una assignatura que tots han de cursar i en el desenvolupament posterior és descrita com a matèria obligatòria. No queda clar del tot la diferència entre matèries comunes i obligatòries, d'altra banda aquestes últimes, sospitosament, agrupen les tradicionals "màries" de l'ensenyament (E.F., Dibuix, Música, Tecnologia). Una possibilitat diferenciadora fóra que les matèries considerades comunes fossin eliminatòries en l'avaluació, si en quedessin dues per superar, no es passaria el cicle. Mentre que les obligatòries podrien superar-se com les variables: fent-ne la mitja. No hi ha nota, només la qualificació de superat o no superat, si se supera el 60% dels crèdits s'aconsegueix suficient, superant-ne el 70% notable i superant-ne el 80% excel·lent.

L'Educació física seria impartida per especialistes, que actualment estan agrupats en tres categories: Agregats (Llicenciats amb l'oposició aprovada), Interins (Llicenciats sense oposició) i Habilitats (tots els altres). Aquests últims tenen un temps per accedir a la llicenciatura, però no està gens definit què passarà amb els que no ho aconseguixin. En finalitzar aquest període transitori l'assignatura seria impartida per agregats d'educació física (amb títol de Llicenciat).

En el disseny curricular hi ha dos tipus de crèdits: els de 24 hores i els de 36 hores. Aquests crèdits equivaldrien a matèries que s'imparteixen dues o tres hores a la setmana durant un trimestre (2 h. setmanals durant 12 setmanes = 24 h., 3 h. setmanals durant 12 setmanes = 36 h.)

L'educació física té concedits tres crèdits de 24 hores a l'any. O sigui 2 h. setmanals, 24 h. al trimestre, o bé 72 a l'any. Amb la qual cosa quedem igual com estàvem i no ha estat recollida l'aspiració secular dels professionals de la matèria d'augmentar com a mínim una hora setmanal més.

Com que el primer cicle inclou els dos primers anys, la programació i

els objectius es buscaran per a un treball de 144 h. (o bé sis crèdits de 24 h. cada un). Cada un d'aquests crèdits es pot programar com un compartiment estanc, o sigui sense relació ni influència amb els altres; o bé es poden continuar uns amb els altres i que sigui necessari cobrir uns mínims en un crèdit per poder passar al següent.

Els crèdits són de dos tipus: Comú, els que fan tots els alumnes, o Variable, els que tria l'alumne. No tots els alumnes fan el mateix, cadascun conforma el seu propi i personal currículum (es poden comparar amb les actuals È.A.T.P., però de crèdits variables n'hi ha quatre o cinc per curs, i no cal que siguin ensenyaments pràctics o amb possibles sortides professionals).

L'educació física sembla que queda com a crèdit comú a tots els alumnes, però sembla que hi ha un intent de que els alumnes puguin triar entre diferents activitats i per tant no hi hauria un programa d'aquesta

assignatura igual per a tots els membres de la mateixa classe.

Una vegada més en la programació d'un cicle educatiu s'oblida, pel que fa a l'E.F. s'ignora que aquesta té objectius per aconseguir i per tant programes per proposar. Es com si se la considerés com un esbarjo (triat pels alumnes) vigilat per un especialista. Aquesta és la batalla que s'ha de guanyar en aquests moments: Programa comú, objectius comuns i professor d'Educació Física comú per a cada grup classe. Aquesta aspiració és irrenunciable, i com que estem en un període experimental, encara és assolidor. En aquesta creença s'inspira la idea d'aquesta ponència.

Al mateix temps que és un crèdit comú, l'E.F. pot oferir crèdits variables (igual que totes les altres matèries). Aquests crèdits serien triats o no pels educants i aquí sí que no els tindriem pas agrupats com a grup classe, sinó només aquells que volguessin afegir aquesta proposta al

seu currículum (repeteix, semblant al E.A.T.P.). Què podem oferir en els crèdits variables? Des del perfeccionament de qualsevol esport (basquet, atletisme, hoquei, etc.) fins a teoria del moviment olímpic passant per preparació física o dansa moderna. La proposta no ha pas de ser anual, un crèdit = a un trimestre, es poden canviar els continguts en cada crèdit variable.

Sabem que cada crèdit que el departament d'E.F. proposi tindrà un èxit espectacular. D'aquesta manera podríem augmentar les hores d'E.F. setmanals per als alumnes (2 h. de crèdit comú, més 2 h. de crèdit variable igual a 4 h. setmanals). Només hi ha un problema: podran oferir crèdits variables els professors que no tinguin complet el seu horari. Així quan amb els crèdits comuns l'horari dels professors d'E.F. estigui cobert, el departament no podrà oferir crèdits variables. No podem tanmateix, deixar d'observar que tenim oberta una via per millorar l'horari dels alumnes d'ensenyament mitjà, i que els afortunats que puguin i vulguin triar un crèdit variable d'E.F. tindran 4 h. a la setmana.

En resum, l'educació física és un crèdit comú de tipus obligatori, que tots els alumnes del centre han de fer com a mínim dues hores setmanals. També es podrien oferir crèdits variables, que suposarien unes altres dues hores setmanals, aquesta segona possibilitat no recull tots els alumnes del centre, sinó aquells que ho afegeixin voluntàriament al seu currículum.

No queda clar com seria l'avaluació en E.F. La Reforma de l'Ensenyament Mitjà contempla dos tipus d'avaluació:

a) Amb nota, insuficient, suficient, notable i excel·lent. Per posar aquesta nota es fa la mitjana entre totes les matèries comunes. Si n'hi ha dues no superades, no es fa mitjana i no es dona el cicle per superat.

b) Per superació, (superat, no superat). Els crèdits variables, per posar l'avaluació es fa la mitjana amb el següent procediment: Superat el 60% suficient. Superat el 70% notable i superat el 80% excel·lent.

i. Com queden els crèdits obligatoris?
¿Es posa nota? ¿Són eliminatoris?
¿Fan mitjana amb els variables?
¿Només cal superar-los? Segons informacions aparegudes en publicacions de la Generalitat s'haurien de considerar com a crèdits comuns. A

la pràctica, alguns centres els afegeixen als variables.

Proposta per a una programació dels crèdits i la seva avaluació

El primer que s'ha de mirar en fer un programa que cobreixi l'ensenyament mitjà és la quantitat de professionals que es poden veure afectats per l'obligatorietat de seguir-lo. Professionals amb diferents especialitats i preferències. Per tant, sembla correcte pensar que qualsevol programa hauria de ser obert, flexible i rigorós.

— Obert Perquè cada professional pugui cobrir els objectius amb les especialitats esportives que prefereixi.

— Flexible — Perquè permeti diferents programacions.

— Rigorós — Que abasti els objectius terminals proposats sigui qui sigui el professional que els apliqui.

Que quedi clar que per fer la proposta de programació considerem els següents punts evidents:

a — La programació s'ha de fer per 144 hores (2 anys, 6 crèdits de 24 hores cada un).

b — L'edat mitjana dels alumnes és de 14-15 anys el primer any, i 15-16 anys el segon.

c — Malgrat que també es reforma l'EF a l'EGB actualment no estem gens segurs que en aquest cicle s'imparteixi aquesta assignatura de forma adient (és més, alguns escolars no fan absolutament res en vuit anys).

d — Com a conseqüència de l'anterior no sabem si s'han cobert efectivament les habilitats i destreses bàsiques (desplaçaments, salts, llançaments i recollides).

e — Sabem que els alumnes ens arriben amb els nivells més hetero-

genis (des dels que dominen un esport a la perfecció, fins als que han d'aprendre el més elemental).

f — La nostra concepció d'esport és la ja definida per Cagigal i Seurin. Els quals ressaltaven quatre aspectes bàsics a l'esport: *Activitat lliure, agonística, lúdica* i amb *exercici físic*.

g — Pensem que és irrenunciable en l'ensenyament mitjà el desenvolupament de les qualitats físiques bàsiques (força, velocitat, resistència i flexibilitat) i de les habilitats i destreses específiques encarnades en els esports.

h — Vistos els dos punts anteriors cal que quedi clar que quan parlem d'esport podem estar parlant d'atletisme, de hoquei, de dansa, d'expressió corporal, o bé d'activitats en la naturalesa.

i — L'objectiu específic de l'educació física és l'àmbit motor, al qual

no podem renunciar de cap manera. També hem d'influir en l'àmbit cognoscitiu i en l'afectiu-social.

j — Pensem que l'EF ha de tenir uns objectius terminals molt clars, i que qualsevol programa ha d'estar dirigit cap a aquesta finalitat.

k — Que tots els alumnes d'una mateixa classe han de tenir el mateix programa d'EF.

Comentaris a la proposta de programació

Habilitats i destreses bàsiques — Durant cinc classes s'intenta conèixer el grau de domini en què ens arriben els alumnes d'EGB pel que fa referència a desplaçaments, girs, salts, llançaments i recollida. El sisè dia proposem un test que avalui l'anterior. La nostra proposta va una mica més lluny, volem que es passi el mateix test a tots els centres

1er CRÈDIT	2n CRÈDIT	3er CRÈDIT	Acabament del primer any	4t CRÈDIT	5è CRÈDIT	6è CRÈDIT	ACABAMENT DEL CICLE
Habilitat i Destreses Bàsiques 6 h							Consecució d'objectius terminals
Qualitats físiques resistència aeròbica 6 h	Qualitats físiques força flexibilitat 6 h	Qualitats físiques velocitat desplaçament i reacció 6 h		Qualitats físiques resistència aeròbica 6 h	Qualitats físiques resistència aeròbica 6 h	Qualitats físiques força flexibilitat velocitat 6 h	
Esport I 12 h	Esport I 6 h			Esport I 12 h			
	Esport II 12 h	Esport II 12 h			Esport II 12 h	Esport II 12 h	
		Activitats en la natura 4 h				Activitats en la natura 4 h	
		Teoria 2 h				Teoria 2 h	
				Concursos d'atletisme 6 h	Concursos d'atletisme 6 h		

de Catalunya, així obtindríem un perfil molt exacte del treball d'aquesta matèria a l'ensenyament bàsic.

Qualitats físiques — No volem només desenvolupar-les, sinó també que les coneguin. Per exemple; sis classes de resistència aeròbica; la carrera contínua. 2a. Fartleck. 3a. Cros passeig. 4a. Interval training. 5a. Circuit. 6a. Test d'avaluació. A cada classe s'explica avui fem "X" sistema d'entrenament, que té "Y" característiques, coincideix amb els altres que hem fet en què desenvolupa la Res. Aeròbica. Els alumnes experimenten els diferents sistemes i a la vegada aprenen què són, per a què serveixen, etc.

Esport I — El que cada professional tria com a principal, pot ser el que sigui comú per a tot el Centre. 30 hores en 2 anys.

Esport II — Proposem tres variants:
1 — Fer dos esports (un en els tres primers crèdits i l'altre en els crèdits cinquè i sisè).

2 — Fer tres esports (un el primer any, un altre en el cinquè crèdit i un altre en el sisè crèdit).

3 — Fer quatre esports (un de diferent en cada crèdit que apareix Esport II).

Activitats a la natura — El primer

any proposem una o dues sortides (sense cotxe). El segon any una sortida d'uns quants dies que inclogui acampada i nit. Es poden programar de forma interdisciplinària amb altres departaments (ciències, història).

Concursos d'atletisme — Com a desenvolupament d'habilitats i destreses específiques directament relacionades amb les H. i D. bàsiques. La nostra recomanació va pel triple, l'altura i el pes.

Teoria — Conferències o vídeos sobre temes diversos; esport, oci i societat. Diferències entre Olimpíades i Campionats del món. La respiració i l'esport.

Avaluació:

Habilitats i destreses bàsiques.— 4%

Qualitats físiques.— 25%

Esport I.— 20%

Esport II.— 33% (Un 8% per a cada esport si se'n fan quatre).

Activitats a la natura.— 6%

Concursos d'atletisme.— 8%

Teoria.— 2%

No s'ha posat les dècimes de punt.

Sistema per a avaluar:

Proposem que es faci en l'última sessió de cada unitat didàctica, amb la qual cosa tindriem tres notes mínimes en cada crèdit. S'han de fer proves objectives, que respectin

conjuntament la norma i el criteri ("X" és insuficient, *norma*, però com que has millorat el teu anterior registre aprofites per rendiment personal, *criteri*).

Les unitats didàctiques que tinguin continuïtat (esport I) han d'exigir la consecució d'uns mínims per a poder passar al crèdit següent. Proposem l'avaluació contínua, per la qual cosa l'última nota que es registraria és la mitjana de tot el curs. En el desenvolupament de les qualitats físiques, cadascú va per la seva banda i no s'exclou als alumnes per a la següent. Si algú no arriba als mínims de força, no el priva de fer la velocitat.

Proposem que en acabar l'any es facin avaluacions de recuperació d'unitats didàctiques no superades.

NOTES:

1. Cagigal: "Esport i diversió liberal, espontània i desinteressada, expansió de l'esperit i del cos, generalment en forma de lluita, per mitjà de l'exercici físic, més o menys sotmès a regles".

Seurin: "Esport és joc; això és activitat que no persegueix cap utilitat. Lluita contra un adversari inert (temps, espai) o animat. Té un objectiu, la victòria i és una activitat física intensa".

• Aquesta proposta de programació de l'Educació Física en el primer cicle de l'ensenyament mitjà és la base de treball per a un futur programa de l'assignatura quan s'apliqui la reforma. Es en període d'estudi, encara es recullen suggeriments. El juny del 87, després d'un curs de pràctica es farien les últimes correccions.